

Historiebrev

No.2/2024 Enerhaugen, Grønland og Tøyen historielag

April 2024

Redaksjonens kommentar

I denne utgaven tar vi som vanlig mange forskjellige temaer. Det er som vanlig et intervju—denne gang med redaktøren av «Historiesus» - Jørn-Kr Jørgensen. Teglvverkene som har levert teglstein til også vårt EGT-område omtales. Gråbeingårdene i vårt område er et eksempel på bruk av upusset kvalitetstegl. NB! Foredraget «Fenomenet Gråbeingårdene» holdt av Anne Kristine Kronborg/arkitektur-historiker er planlagt gjennomført til høsten. Vår sentrale gate Grønland blir omtalt. Sangeren og originalen «Sving deg» er en litt rørende historie om en meget synlig bakgårdssanger. Lokal industri og «Terjes tips» er å lese—samt referater fra møtene i perioden.

Hva skjer i historielaget framover?

16.04 kl. 18:00 Medlemsmøte—Landsloven har 750-års jubileum i 2024. Foredrag av sjef for Nasjonalbiblioteket Aslak Sira Myhre.

08.05 Besøk og omvisning i Prinds Augusts Minde

04.06 samarbeid med Akerslvas venner. Vandring fra Vaterland til Nybrua.

Sjekk kalenderen på hjemmesiden!

Det gir litt forskjellige reaksjoner at Thon Eiendom nå vil fylle bevaringsregulerte Tøyenbekken 12—ikke med boligprosjekt—men med ideen om å åpne hele kvartalet og fylle det med liv. Og de tre adskilte delene (stallen, nedlagt bakeri fra 1800-tallet og trelasthallen fra 1939) skal ses under ett. Positivt i og for seg, men hva vil dette gjøre leiepriser osv.? Redselen for gentrifisering, rasering av småbutikker og høye leiepriser er til stede.

Følg med på PBE's sider under Saksinnsyn. <https://innsyn.pbe.oslo.kommune.no/saksinnsyn/>

Tøyenbekken 12—allerede under arbeid. Foto: Nina Rita Lock Nilsen.

Intervju med Jørn-Kr. Jørgensen.

Redaktør for Historiesus

Intervju: Terje Knudsen

Min oppvekst. Jeg vokste opp på Ola Narr, på toppen av Helgesensgate, et par blokker bortenfor der statsminister Einar Gerhardsen bodde. Gikk på Tøyen skole og det hendte Gerhardsen fulgte oss småguttene til skolen. Han ville gjerne vite hva vi mente. – Som ung plukket jeg blomster i Botanisk Hage og solgte til folk i området. Det var populært, helt til noen fant ut hvor jeg hadde fått blomstene fra. Da var det kroken på døra.

Skolegang. Gikk fra Tøyen til Hersleb ungdomsskole. Fortsatte på folkehøgskole i Bergen – og studerte deretter ved Diakonhjemmets sykepleierhøgskole. Hadde massevis av vakter på Fængselsykehuset som den gangen lå midt i Oslo kretsfengsel, avdeling B, på Grønland med inngang fra Åkebergveien.

Interesser. Jeg har alltid interessert meg for mennesker. Det var kanskje derfor jeg begynte å skrive og fotografere, reise rundt, danne meg inntrykk som jeg senere formidlet. Det aksentuerte seg da jeg senere kom ut i verden.

Yrkeserfaring. Jeg begynte å jobbe som journalist i 1972. Fikk min ilddåp da borgerkrigen brøt ut i Sri Lanka som den gangen het Ceylon. Den politiske situasjonen i landet opptok meg sterkt. Det handlet om språk og undertrykkelse. To år senere var jeg i Ameri-

ka som journalist – og lærte der det meste av det jeg kan. Jeg var så heldig at jeg traff og samarbeidet med flere av de norsk-amerikanske pionerne – Odd Lovoll, Einar Haugen og Carl Soyland.

Bøker skrevet. Jeg har skrevet og redigert over 50 årbøker og bøker. De tre siste er en trilogi om norske politifolk. Bind I og II er ute, bind III kommer i 2025. Blant disse bøkene er en om Cirkus Arnardo, en om jøder og musikk i konsentrasjonsleirene og en bok om

Frelsesarmeen, pluss et par psykiaterbiografier (Nils Retterstøl og Atle Ronnes) og en del andre, bl.a. om kriminalitet.

Interesse for lokalhistorie. Alle mennesker kommer fra et sted – der røttene er. Mine røtter er i området rundt Ola Narr. Det der ikke verre enn det, og derfor interessen for lokalhistorie. Arne

Danielsen og jeg var dessuten re-

daktører for skoleavisen på Hersleb skole. Det ga oss en fin innfallsvinkel til folk flest.

Status p.t. Jeg fyller 70 år til høsten. For fem år siden ble jeg pensjonert etter 38 år som seniorrådgiver og redaktør ved Oslo politidistrikt med kontorpult ved siden av Politimesteren i Politihuset på Grønland. Jeg skriver bøker, reiser, holder foredrag og møter mennesker. Det har jeg tenkt å holde på med til jeg dør. Dessverre har jeg ingen katt lenger. Men det kan fort endre seg...

Jørn in-action! Foto: NRK

Vårt historielag Enerhaugen, Grønland og Tøyen ønsker flere medlemmer!

I øyeblikket er vi 220 medlemmer og voksende. Til flere medlemmer vi får—jo mer informasjon og kunnskap spres til våre omgivelser!

Teglverkene i Oslo-området.

Av: Terje Knudsen

Temaet teglverk er ikke så aktuelt for vårt område som sådan, men teglverkens betydning for byggevirksomheten i området er stor. Ingen av de teglverkene som er nevnt i listen over teglverk i Oslo er i vårt område, men lå i en ring rundt EGT-området.

Alna teglverks fabrikkområde i Strømsveien i Oslo fotografert i 1966. Foto: Knut Eng /Oslo Museum.

Et godt eksempel på bruk av tegl er Gråbeingårdene i Oslo (Urtegata 36, Tøyengata 36-40, Herslebs gate 32-34, Jens Bjelkes gate 14-18 og 37-39, Lakkegata 71-75, Siebkes gate 1-5 og 4-6 og Sars' gate 2). Disse byggene var upusset og uten noen form for dekorasjoner, i en tid da puss og stukkaturer var det normale for bygårder. Men fraværet av puss kan også oppfattes slik at gårdene ble oppført med teglstein av bedre kvalitet enn vanlig. **OBS! Vi planlegger Gråbeinmøte til høsten.**

Gårdene i Jens Bjelkes gate 14, 16 og 18. Sars gate går opp til høyre Foto: Helge Høifødt .

Kunsten å lage teglstein strekker seg flere tusen år tilbake i tid. Både i Midtøsten og Kina var tidlig ute, og kunsten spredte seg etter hvert til Europa. Kunnskapen om å produsere tegl ble ikke kjent i Norge før på 1200-tallet. På grunn av metallinnholdet i leiren gir norsk leire røde teglstein. På denne tiden ble byggevirksomheten større, og særlig Oslo var i sterk byutvikling. Håkon V Magnusson skal ha sørget for å etablere et teglverk på andre siden av Alna ved Geita-bru i 1290, og tegl ble benyttet både til Mariakirken, Olavsklosteret og utvikling av kongsgården. Dette verket kan imidlertid ha blitt etablert enda tidligere. Fra rundt 1690 produserte Gerhard Treschow tegl på Bjølsen.

I århundrene som fulgte er lite nedskrevet om teglverk i Oslo og omegn. Den første oversikten over alt som fantes av sager, møller og teglverk i det som i dag er Oslo, får vi i 1810. En protokoll fra Akers fattigvesen regner opp en rekke teglverk. I 1810 var det fem teglverk. I løpet av de neste tre årene kom det seks nye til: Ensjø og Ris i 1811, Haugerud, Bentsebakken og Smalvolden i 1813 og Voksen i 1814. Men det er først i siste halvdel av 1800-tallet at det ble bygd teglverk i denne regionen som vi kan følge til de ble nedlagt omkring midten av 1900-tallet.

På mange steder i Oslo ligger leira i 50-70 meters dybde og i stor bredde. Partiklene i Oslo-leira stammer fra omkringliggende fjell i gneis og granitt som under istiden ble knust av den enorme vekten av ismassene. Da isen begynte å smelte, ble fjelloverflaten skurt til grus og sand. Deretter har kjemiske prosesser omdannet dette til ørsmå leirmineralpartikler.

Mange av Oslos teglverk vokste frem langs byens elver. Langs Akerselva, Hovinbekken og Alna (Loelva) ligger det god leire som la grunnlaget for fremveksten av teglverkene. Spesielt langs Alna finner vi de store 1800-tallsverkene. Men allerede på 1200-tallet ble det oppdaget god leire i dette området da Håkon V opprettet sitt teglverk i Bjørvika.

Teglverkene kunne ikke drive i vinterkulda, da leiren

måtte være myk og kunne ikke brytes når det var tele i bakken. Teglverksarbeid var derfor sesongarbeid og sesongen startet tidlig i mai og varte til midten av september. De fleste teglverksarbeidere var enten løsarbeidere, særlig på teglverkene i byen, mens utover i Aker kunne det være småbrukere som

stemmende for hvilke arbeidsvilkår som ble gjeldende. Dette ble tydelig i 1880, noe som ledet opp til det såkalte Schibbyeslaget som fant sted 19. til 21. mai dette året. Utfallet av dette viste tydelig at makten fortsatt lå hos verkseierne.

Et eksempel på en flott kombinasjon av teglstein og

Oslo Spektrum. Foto: Olve Utne

Oslo Spektrum, åpnet 1990. Foto: Stig Rune Pedersen.

drev brukene og som vekslet mellom teglverksarbeid om sommeren og skogsarbeid om vinteren.

Det forbigående sesongarbeidet gjorde forbindelsen og kontrakten mellom arbeidsgiver og arbeidstaker enda svakere enn ellers i arbeidslivet. Hvert år kunne

stukkatur er Jens Bjelkes gate 76. Gården ble bygget i 1897 av G.W. Hammer (skrevet om i et tidligere Historiebrev). «Frogner-tegl» -sannsynligvis fra Høyenhall teglverk som Hammer eide – med artikkelasjon i puss og stukk. En Frogner-går på Østkanten!

Jens Bjelkes gate 76. Lokalhistoriewiki, foto: Roy Olsen.

Oslo Spektrum er et godt eksempel på kreativ bruk av tegl: Utvendig er bygget dekorert med en 200 meter lang mosaikk framstilt av 400 000 glaserede murstein. Mosaikken er basert på figurfragmenter av Rolf Nesch, malt av Guttorm Guttormsgård og plassert under ledelse av Søren Ubisch. Spesialteglten ble brent på Alna teglverk og var den siste leveransen derfra før dette ble lagt ned. Før saneringa av Vaterland i 1950- og 1960-åra lå krysset Karl Xlls gate og Sukkerhusgaten omtrent der midten av arenaen i Oslo Spektrum befinner seg nå. I dette krysset sto blant annet Abelonegården. Den østlige delen og nord mot Stenersgata var bebygget med Vaterland skole.

det bli en kamp om arbeidsvilkårene som skulle gjelde for den sesongen. Arbeidsgiversiden samarbeidet om lønnsbetingelser m.m., slik at deres rammebetingelser skulle være like, særlig innenfor enten Kristiania eller Aker. Dette kunne medføre at de verkseierne med lavest betalingsevne eller -vilje ble be-

Kilder: Wikipedia, Oslo Byleksikon, Myhre, Jan Eivind: Hovedstaden Christiania. Oslo bys historie, bind 3. Utg. Cappelen. 1990, teglverk.no, Arkitektur og historie i Oslo (<https://www.artemisla.no/arc/historisk/oslo/>), lokalhistoriewiki.

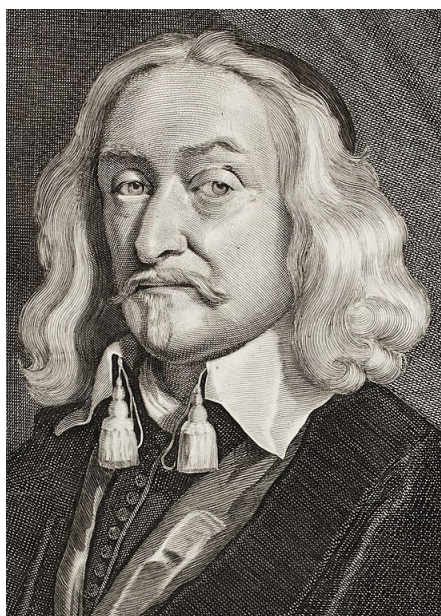
GRØNLAND – BYDELEN INGEN VILLE HA! -del 1

Tekst: Karin Arnesen, nestleder EGT historielag.

Vi skriver 2024 og hva dominerer mediebildet i dag om Grønland? Kriminalitet, narkotikasalg og rusmiljø. Men det finnes en langt mer interessant og fargerik historie som sjelden blir fortalt om nettopp "dette området."

1624-1900

«Problemene» startet faktisk med Christian kvart og

Niels Trolle. Oslo Museum (Fri bruk).

Christian 4. malt av Karel van Mander III. (Lisens fri bruk).

land. På kongens befaling brenner Stattholder Niels Trolle ned hele området i 1658 visstnok for å hindre

Niels Trolle. Etter brannen i 1624 bestemte Christian at byen (Oslo) skulle flytte inn under området til Akershus festning og samtidig fikk vi også murtvungen. I kvadraturen skulle det bygges i mur og til nød i bindingsverk. Vi feirer 400 års jubileum i år for denne begivenheten. Vi lærte at kongen sa - Her skal byen ligge! I

dag sier de boklærde at det er lite trolig at han noen gang sa nettopp det.

Trafikken langs strandlinjen mellom den gamle og nye byen utviklet seg. Vaterlands bru bygges i 1654 og det oppstår en uregulert bebyggelse med overnattings- og handelsvirksomhet langs Grønlandsleiret og Grøn-

at svenskene skulle innta området, men det bygges raskt opp igjen med nye skjenke- og overnattingssteder, små håndverks- og handelsboder og fortrinnsvis i 1 etasje. Kvadraturen var kun for embetsfolk og borgerskapet.

Christiania skulle bygges og utvikles. Til det trengtes arbeidsfolk og de var heller ikke velkomne i den nye byen, men leide seg derfor inn i forstedene. Frem mot starten av 1800-tallet vokser det derfor frem også en forstad i Grønlandsområdet og rundt Vaterlands bru.

Vaterlands bru – Fra ca 1800. Litografi av John-William Edy. Oslo Museum. (Fri bruk).

Og hvem bor her? De fleste var innflyttere, norske og utenlandske. Og Grønland hørte ikke til de verste områdene, men hadde også rommelige 2 etasjes hus med småhaver bak.

Fremover på 1800-tallet skjer en stor befolkningsvekst. Industrialiseringen, særlig langs Akerselva, krever arbeidskraft. På landsbygda blir det trangt om jord og i byen er det jobb å få. Forstedene i Aker vokser, befolkningen flerdobles og med det vokser også utgiftene til fattigvesenet. Aker mente Christiania by burde betale siden de fleste arbeidet for byen og elendigheten og fattigvesenets utgifter vokste uten at det ga skatteinntekter. Uenigheten mellom Christiania og Aker toppet seg. I 1843 foreslår en kongelig kommisjon at man skiller ut Grønland og Enerhaugen til en egen by og kaller den Akerstad. Det må kunne kalles en gedigen ansvarsfraskrivelse. Forslaget blir aldri fremmet og i stedet skjer en heste-

handel hvor områdene innlemmes i Christiania mot at Aker gir fra seg områder oppover langs Akerselva. Det er der at skatteinntektene skapes. Etter byutvidelsen i 1859 tar Christiania imidlertid grep og bygger på 1860-tallet Grønlandskomplekset (kirken, skole og brann- og politistasjon) – bostfengslet er allerede reist. Omtrent samtidig anlegges bl.a. Grønlands Torg og Schweigaardsgate (østkantens svar på Bygdøy Allé).

Omveltningens tid.

Fryshall: 1904. Foto Anders B. Wilse. Oslo Museum.

Midten av 1800-tallet er også tiden for urolighet i Europa (1848 revolusjon). I Norge er det nå de første store landsomfattende folkebevegelsene oppstår. Haugianerne med Hans Nielsen Hauge startet opp på begynnelsen av århundret og deretter fulgte thra-nittene og Marcus Thranes arbeiderbevegelser. Det fortsetter med avholdsbevegelsen, flere religiøse folkebevegelser og kvinnebevegelsen. For dem alle er Grønland et sentralt område.

Befolkningsveksten i Christiania fortsetter mot århundreskifte. Det er 34 000 innbyggere i byen i 1845 og 250 000 innbyggere i 1900. Innflytting fra landsbygda i Norge øker på grunn av befolkningsveksten der og samtidig søker mange til Norge fra Sverige. Det er jobbetid i byen, men gamle boligområder forslummes samtidig som det bygges nytt. Eiendomsspekulanter og entreprenører får ubegrenset med banklån og det hele ender med total kollaps i Kristiania-krakket i 1899. Og samtidig har Grønland og Vaterland utviklet seg til et «syndens pøl» med bondefangeri, prostitusjon og lyssky virksomhet. Kutørjet med forlystelsesstedet Fryshall og en mengde kneiper i området. Frelsesarmeen marsjerer med hornmusikk inn og etablerer seg i 1888 og Olafia Johannesdottir flytter inn i Smalgangen og avhjelper de stakkarene som tapte i denne vrømmelen.

Nei til Tilla Valstads gate!

Av: Karin Arnesen

Ja hvorfor sier vi i EGT nei takk til det? Hun var jo et strålende menneske som arbeidet for at barn og unge i Vaterland og Kristianias østkant skulle komme ut i sol, natur og landlige omgivelser. Hun fortjener en gate oppkalt etter seg.

Gatestump—foreslått navnsatt «Tilla Valstads gate».. Foto: Karin Arnesen.

Navnekomiteen i Bydel Gamle Oslo har foreslått hennes navn på en utrivelig bakgate som ligger mellom Schweigaardsgate og det store spor-

området til Sentralbanestasjonen. Det er en privat gate og Utrykningsetatene ønsker at den får et navn. Det er bra, men beliggenheten tilsier at den ikke burde oppnevnes etter en person, mann eller kvinne, men få et «nøytralt» og stedsorientert navn.

Det er høringsfrist 15/5 og vi vil sende inn en protest innen den tid. Ta deg en tur dit og se. Hele saken finner du her [https://](https://www.oslo.kommune.no/bydeler/bydel-gamle-oslo/kunngjoringer-fra-bydel-gamle-oslo/horing-forslag-til-navnsetting-av-gate-pa-gronland-tilla-valstads-gate)

[www.oslo.kommune.no/bydeler/bydel-gamle-oslo/kunngjoringer-fra-bydel-gamle-](https://www.oslo.kommune.no/bydeler/bydel-gamle-oslo/kunngjoringer-fra-bydel-gamle-oslo/horing-forslag-til-navnsetting-av-gate-pa-gronland-tilla-valstads-gate)

[oslo/horing-forslag-til-navnsetting-av-gate-pa-gronland-tilla-valstads-gate](https://www.oslo.kommune.no/bydeler/bydel-gamle-oslo/horing-forslag-til-navnsetting-av-gate-pa-gronland-tilla-valstads-gate) - og protester gjerne.

Gatesangeren «Sving deg» (1890-1973)

En kjær gjest i Oslos bakgårder

Av: Terje Knudsen

Mange på min alder vil ha minner om Sving deg. I alle fall de som vokste opp i de østre bydeler i Oslo. Han vandret fra bydel til bydel, gate til gate og bakgård til bakgård. Han sang med sikker røst og svingte seg gjerne rundt sin egen akse i en slags dans. Jeg har personlig mange gode minner i møtet med Sving deg. Han kom i vår bakgård på Tøyen flere ganger i året i min oppvekst på 50- og 60-tallet. Vi hadde ikke vindu mot bakgården, så min mor gikk ut i trappehuset med småpenger pakket inn i matpapir og fikk et bukk som takk da pakken med penger smalt i bakken.

Sving deg het Karl Rognstad. Han ble også kalt «Den vandrende liljen» eller «Evigheitssangeren». I en menneskealder gikk han rundt i Oslo og sang både religiøse sanger og mer folkelige viser. Blant annet den sangen som ga ham navnet;

Sving deg min due på frigjorte fjed
I en verden som ånder av fred...

Selv om enkelte mislikte sang og musikk i bakgårdene var tilhengerne mange. Ungene kunne henge på fra gård og noen hjalp ivrig til med å plukke opp småpengene som ble kastet ut. Dersom han kom inn i en bakgård der det lå et lite barn og sov i en barnevogn, trippet han forsiktig ut igjen – Nei, nei, barnet må ikke forstyrres sa han stille og omsorgsfullt.

Karl Rognstad var gårdbrukersønn fra Nordskog bygda ved Elverum. Med 11 søsken var det små muligheter for arbeid på egen gård. I 1909 forlot han Elverum og begynte på landbruksskole og tok seinere gårdsarbeid ulike steder på Østlandet. Det siste stedet han fristet tilværelsen som gårdsgutt, var på en gård i nærheten av Tønsberg. Etter to måneders hard

jobbing kjøpte han nye klær for lønna og tok første tog til Oslo. Gårdbrukeren var ikke begeistret for flukten og fulgte etter til hovedstaden for å få ham arrestert. «Men da fikk jeg hjelp av politimester Christian Grundt som tok meg i forsvar», fortalte Rogstad i ettertid. I Oslo fikk han hybel i Langgata på Rodeløkka – et lite kvistrom som han selv betegnet som dokkestua. Her ble han boende i 42 år, hele tid en med fast husleie på fem kroner måneden!

Rognstad kunne tjene opptil 25 kroner dagen på 1950- og 1960-tallet, og særlig lørdagene kunne være innbringende. Middag fikk han i en lokal kafé på Rodeløkka mot litt hjelp, så han led aldri noen nød. Karl Rognstad ble frelst som 18-åring og hadde en sterk gudstro hele livet.

Det var god kontakt mellom jazzmusiker og journalist Simon Flem Devold. En gang tok Flem Devold med seg klarinetten og dro på spontanturné rundt i bakgårdene sammen med Rogstad. Det var en stor opplevelse, ble det sagt, å overvære den litt merkelige duoen med den dyktige jazzmusikeren sammen med sangeren med litt rustne stemmen og litt for stor frakk. I boka «Sving deg med dragutta» (omtalt i Terjes tips på vår web-side egt-historielag i september 2021) beskriver Flem Devold et besøk av Rognstad hos «dragutta» på Youngstorget. Dragutta var av de få som ville og torde tulle litt med Sving deg.

På sine gamle dager flyttet han til Sofienberghjemmet, like i nærheten av der han tidligere bodde. «Her har jeg det som plommen i rømmegrøten» sa han til journalist Flem Devold. Han døde her i 1973, 83 år gammel.

Kilder: Håkon B. Nielson: *Byoriginaler* /J.W. Cappelens Forlag, Oslo 1966), Even Saugstad; *Byoriginaler* (Frie Fuglers Forlag 2019), Simon Devold: *Sving Deg med dragutta!* (Gyldendal Norsk Forlag 1977).

«Sving deg» i sitt rette miljø. Foto: Simon Flem Devold.

Industrihistorie. Oslo Elektriske Sveiseverksted, Tøyenbekken 34.

Av: Tor Kubberud

På et ellers svært forandret Grønland ligger et særpreget industrianlegg fra 1880-årene. Hovedanlegget ble reist i 1918. De sentrale bygningene er bevart og er nå gjenbrukt som teater og kulturhus. Den gamle verkstedbygningen i teglstein blir nå betegnet som Dramatikkens hus. I de samme lokalene holdt tidligere Det Åpne Teater til - som ble nedlagt i 2009.

De tidligere lokalene til Oslo Elektriske Sveiseverksted, Tøyenbekken 34. På bildet «Det Åpne Teater». I dag Dramatikkens hus. Foto: Industrimuseum.

Oslo Elektriske Sveiseverksted var det første av en rekke sveiseverksteder i Oslo. Etter hvert etablerte firmaet filialer ved skipsverksteder kysten rundt. Ved siden av å utføre sveisereparasjoner leverte firmaet helsveisede høytrykkskjeler, beholdere og rørprodukter, samt alle slags sveisede jernkonstruksjoner. Firmaet produserte også trykketanker og dampkjeler for skip og industri. Bedriften hadde også en tid navnet A/S Elektrisk Sveisning. Adressen var Bekkegata 34 som nå, etter navneskiftet i 1952, er Tøyenbekken 34.

Plassen utenfor det gamle industrianlegget fikk navn etter Det Åpne Teater - nå Dramatikkens hus - og heter Teaterplassen. Dramatikkens hus samarbeider med et bredt spekter av dramatikere og produsenter. Her kan norske dramatikere få diskutert sine prosjekter og prøvd dem ut på scenen med profesjonelle instruktører og skuespillere. Plassen ble ferdigstilte i 2006 i forbindelse med de nye Grønlandskvartalene med vann-arrangement, sittemuligheter og flere serveringssteder. Et av serveringsstedene har tatt navn etter den gamle virksomheter på stedet og presenterer seg som Oslo Mekaniske Verksted. Plassen ligger ved enden av Mandalls gate der den møter en kort gangvei med navn Joacim Nielsens gang, oppkalt etter artisten kjent som «Jokke».

Kilder: Oslo erhvervsliv gjennom hundre år: 1838-1938, Oslo Byleksikon, lokalhistoriewiki.

Nyttige informasjonskanaler for Oslos historie

Vi som søker nyttige informasjon og artikler om Oslo og også EGT-området har noen favoritter som også våre lesere kan ha nytte av. De mest brukte av alle lokalhistorie-interesserte er disse:

- Wikipedia
- Lokalhistoriewiki
- Oslo Byleksikon (digitalt)

Terjes tips: OSLO ulikhetenes by, Jørn Ljunggren (red.)

Cappelen Damm Akademisk, 2017

Av: Terje Knudsen

Dette er en bok man må bruke lang tid på å sette seg inn i, og dens beskrivelser og konklusjoner er ikke hyggelig lesning. Særlig for oss på Oslo øst. Det er heller ikke en bok man gir i 50-års gave eller til jul. Den inneholder mange detaljer, grafer og illustrasjoner.

Denne boken er den første fagboken som gir en samlet analyse av Oslos sosiale ulikheter fra ulike vinkler, med bidrag fra noen av de fremste ekspertene på temaet og fra disipliner som sosiologi, samfunnsgeografi, statsvitenskap, historie, pedagogikk, samfunnsøkonomi, sosialantropologi og arkitektur.

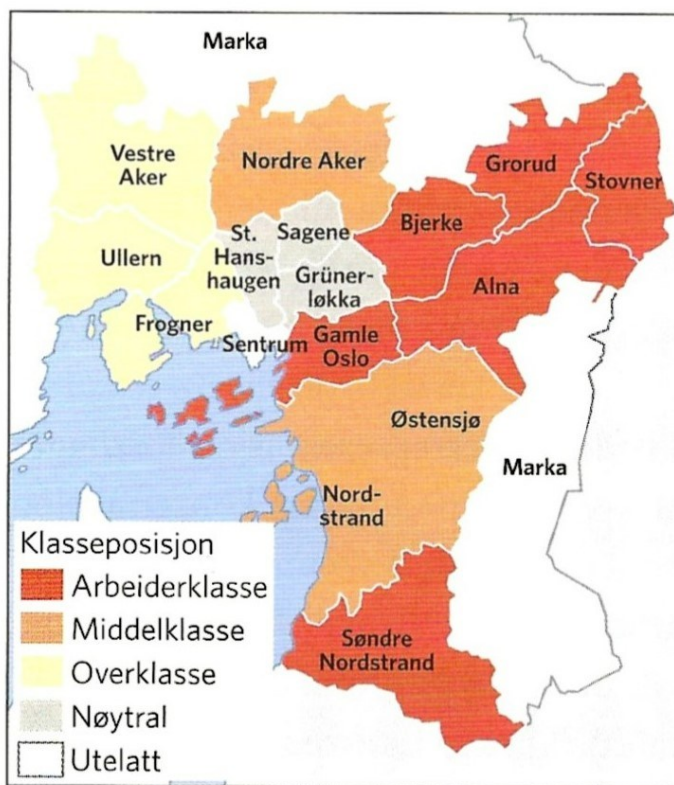
Det behandles ulikheter knyttet til blant annet:

Oslos historie, bostedssegregasjon, boligmarked og flytting, stemmegivning, formue, Oslo-skolen, helse, migrasjon, rus, russetid, arkitektur, gentrifisering, nabolagseffekter og livssjanser.

En gammelvits forteller om sosiologer at de bare finner det som alle vet fra før. Å skulle benytte 17 kapitler til å fortelle at Oslo er en by preget av sosiale ulikheter, kunne derfor lett passe inn. Sosiologer og samfunnsvitere vil imidlertid også respondere på denne vitsen med at selv om sosiale fenomener tilsynelatende fremstår som gitt, så betyr ikke dette at det er akkurat slik det er, at vi har forstått dem.

En gammelvits forteller om sosiologer at de bare finner det som alle vet fra før. Å skulle benytte 17 kapitler til å fortelle at Oslo er en by preget av sosiale ulikheter, kunne derfor lett passe inn. Sosiologer og samfunnsvitere vil imidlertid også respondere på denne vitsen med at selv om sosiale fenomener tilsynelatende fremstår som gitt, så betyr ikke dette at det er akkurat slik det er, at vi har forstått dem.

I konklusjonen sier boken: «Gjennom analyser av 28 ulike indikatorer har vi sett at Oslo bærer preg av te-

Illustrasjon fra boken.

matisk, og til dels kraftige, sosiale forskjeller mellom bydelene. De klassiske vestkantbydelene får følge av Nordstrand og Østensjø i en gruppe bydeler som har mer enn gjennomsnittet av ulike goder – som romslige boliger, høye skolekarakterer, god tannhelse og høy forventet levealder. Analysen vår har også vist at det kan gi mening å snakke om to typer bydeler som er mer belastet, i indre by, inkludert St. Hanshaugen, er det flere i rusomsorg, mer støy og flere aleneforeldre. I drabantbyene i øst og sørøst er det mer trygd, arbeidsløshet og avslag fra Husbanken. Det overordnede bildet er relativt klart: Det er stor grad av sammenfall mellom fysisk og sosialt rom i Oslo, også når vi anlegger et bredt sett av sosiale indikatorer. **Oslo er i så måte en klassesdelt by.»**

Kort referat fra Årsmøte og foredrag om El Jucan 27.februar.

Referat og foto: Terje Knudsen

27.februar var det duket for både årsmøte og foredrag om El Jucan av Olav Rune Bastrup. Han skrev boken El Jucan – asfaltens sønn. Et meget godt oppmøte viser at historielaget nå er vel etablert. Det samme viste en stor og god årsberetning og solide regnskapstall. Styret skal ha all ære av året som har gått. Foredraget til vårt styremedlem Olav Rune Bastrup er for undertegnede et av de beste foredrag jeg har opplevd. Både innhold, engasjement og kunnskapen om El Jucan trollbandt tilhørerne. Mennesket El Jucans skjebne (Einar Olsen) og Olav Runes dokumentasjon og beskrivelse av systemsvikten av barnehjemsbarn og folkegruppen taterne var nok en vekker for oss. Vi har mye å være stolte av i

Norge, men på dette området sviktet både enkeltmennesker og selve systemet. Vi gikk hjem med ny innsikt og mye å tenke over.

Olav Rune holder foredrag om El Jucan.

Du kan lese et lengre referat på historielagets hjemmeside.

Kort referat fra medlemsmøte Kvinner på Grønland 19.mars

Referat: Karin Arnesen

Denne gangen startet vi nedenfor Grønland kirke i Grønlandsleiret ved plakatutstillingen om «Kvinner på Grønland». Det var kaldt og surt, men jammen dukket det opp en god del folk. Kapellan Hanna Barth Hake, som førøvrig nå også er vara i historielagets styre, ønsket velkommen. Karin Arnesen, nestleder, viste gjennom plakater og fortalte litt om de respektive kvinnene. Vi hutret oss tilbake til Interkulturelt Museum og underveis gjorde vi et stopp utenfor Grønlandsleiret 30 hvor Marte Marie Ofstad, sekretær, fortalte om Josephine Thrane, Norges første kvinnelige redaktør.

I kafeteriaen på Interkulturelt Museum tok Marte

og Karin for seg Dame de Tøyen—Marie Schøller og

Tilla Valstad. Tillatelse fra Asker Museum/Museene i Akershus

Tilla Valstad. Karin Arnesen fortalte om Tilla Valstad. Hun var fra 1898 til 1920 lærerinne på Vaterland skole. I 1925 kom boken «Et år på Vaterland» og beskriver begivenhetene i en gutteklasse på skolen i begynnelsen på 1900-tallet. Den er på knappe 180 sider og er en liten perle.

Du kan lese et lengre referat på historielagets hjemmeside.

ENERHAUGEN, GRØNLAND OG TØYEN HISTORIELAG

Postadresse: Grønland 28, 0188 Oslo

E-post: egt.historielag@gmail.com

Org.nr.: 924 634 766

